

HÍD A MESEBELI ÜVEGHEGYEK ÉS A KÁRPÁTOK KÖZÖTT MAGYARORSZÁG ÉS SVÁJC KAPCSOLATA A KEZDETEKTŐL A 20. SZÁZADIG

HEIL KRISTÓF MIHÁLY

A HUN-REN-ELTE
Jogtörténeti Kutatócsoport
blogja

A SZERZŐ:

DR. HEIL KRISTÓF MIHÁLY

A HUN-REN-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
TUDOMÁNYOS SEGÉDMUNKATÁRSA

HEILKRISTOF@GMAIL.COM

2024. augusztus 5.

A Magyarország és Svájc közötti kapcsolat egészen a középkorig vezethető vissza, azonban tényleges államközi korreláció csupán a huszadik század első harmadától figyelhető meg. Azt megelőzően mindössze a közép-európai régió két államának változó tartalmú és intenzitású időleges érintkezéseiről beszélhetünk. Így talán érthető is a kutatói passzívítás a két ország közös múltja vonatkozásában.¹

Az első - kapcsolatfelvételnek talán még nem is tekinthető - benyomások a honfoglalás előtti időkre vezethetők vissza, amennyiben a kalandozó magyarok nyugati hadjárataik során számos alkalommal keltek át a Svájci Alpokon, s feltehetően ezen hegyek égbenyúló hófedte csúcsai ihlették a magyar népmesék és mondavilág visszatérő motívumaként ismert üveghegyeit, mint a hős által elérni kívánt célt.²

917-ben portyázó magyarok kifosztották Bazel városát, majd 926-ban Bajorország és Svábföld feldúlásakor elfoglalták Sankt Gallen monostorát és felgyújtották Konstanz egy részét is. Ezután Elzász és Lotaringia felé vették az irányt, s végül ugyanebben az évben még átkeltek a Jura hegyein is.³ Közismert a sankt galleni barát, Heribald találkozása a magyarokkal, amit tekintünk az első ismert nem hivatalos svájci-magyar kapcsolatfelvételnek is. Ugyancsak ismeretes a korábbi sankt galleni szerzetes, Prunwart püspök története, aki megkeresztelte Géza fejedelmet és elöljáróit.⁴

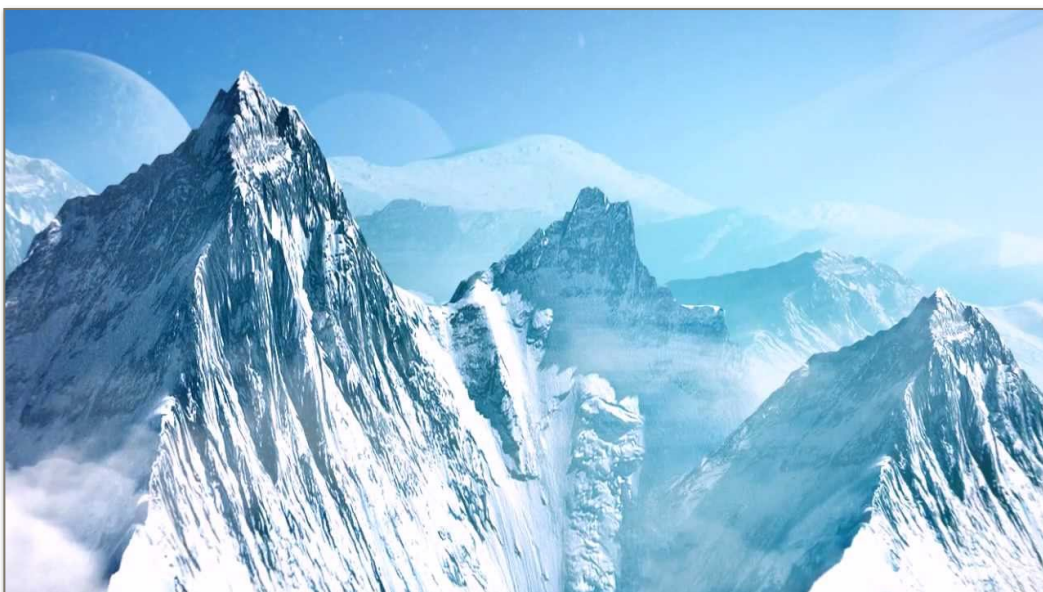
Az Árpádok Európát behálózó családi kötelékeiben is található svájci kötődésű szálak. Egyrésztől III. András második felesége, Ágnes Habsburg hercegnő Svájcban, Badenben (a mai Aargau kantonban) született, másrésztől Erzsébet, III. András első házasságából származó lánya a tössi

domonkosrendi zárdában élte le életét.⁵

A tizenötödik század két nagy egyházi tanácskozásának a német-római birodalom két szabad püspöki városa, a későbbi svájci államszövetségbe betagozódó Konstanz (1414-1418) és Bazel (1431-1449) adott otthont. A szinódusok legfőbb irányítója Luxemburgi Zsigmond, magyar király és német-római császár volt, aki a legfőbb magyar méltóságok kíséretében érkezett Konstanzba. A két zsinat nem csupán egyházi összejövetel volt, hanem a kor európai szellemének seregszemléje.⁶ A két állam közti első megállapodásra 1479-ig kellett várni, mikor Hunyadi Mátyás barátsági szerződést kötött a nyolc szövetséges kantonnal.⁷

S bár Magyarország a 15. század végére sok tekintetben utolérte Nyugat-Európát és a kantonok is prosperáltak, a tizenhatodik század első évtizedeiben mind a két ország fejlődési íve megtört. Svájcot a marignani csatavesztés (1515), míg a Magyar Királyságot a mohácsi ütközet rendítette meg.⁸

A reformáció hitújító hulláma egész európai szellemre kiható egyetemes mozgalom má fejlődött a tizenhatodik század közepére. A svájci reformátorok - Ulrich Zwingli, Bullinger és Kálvin - tanai a Magyar Királyság területén is nagy hatást váltottak ki.⁹ Az 1568-as tordai országgyűlés Svájc után elsőként biztosította Európában a vallás szabadságát, nem véletlen tehát, hogy hazánkban gyorsan teret hódított a reformáció.

A tizenhatodik századtól már nem csak térülő-forduló hírnökök

és utazók tartották a kapcsolatot a két ország között, hanem egyre több magyar tanult svájci egyetemeken, mint például Genfben, Zürichben, Bernben vagy Bázelen is.¹⁰

A felvilágosodó gondolatok csíráit rejtő kötetek tekintélyes része Svájcban jelent meg, köszönhetően a kevésbé szigorú cenzúrának is. A korszak talán legnagyobb hatású műve, Montesquieu A törvények szelleméről című írása is Genfben látott napvilágot 1748-ban.

A felvilágosodás majd liberalizmus által meghatározott

évtizedekben számtalan helyen kimutatható a két ország kulturális összefonódottsága.¹¹ A Világosi fegyverletételt követően Svájc számos magyar menekültet fogadott be, akiknek Haynau megtorlása elől kellett menekülniük. A monarchia ideje alatt a magánszemélyek közötti gazdasági és kulturális összefonódások száma megnőtt, ami nyilvánvalóan köszönhető volt a szállítmányozási és utazási lehetőségek elérhetőbbé válásának is.¹² A 20. század első felében pedig a két állam is egyre élénkebb diplomáciai és gazdasági kapcsolatokat ápol.

Hivatkozások:

¹ Ezidáig egyedül Dézsényi Béla vállalkozott a két állam közös múltjának – elsősorban kulturális jellegű – monografikus megírására magyar nyelven. Dézsényi Béla: Magyarország és Svájc. Budapest, 1946. Teleki Intézet.

Rudolf Dannecker Svájc és az Osztrák-Magyar Monarchia diplomáciai és katonai kapcsolatait vizsgálta 1866 és az első világháború kitörése között. Műve német nyelven jelent meg. Dannecker, Rudolf: Die Schweiz und Österreich-Ungarn. Diplomatische und militärische Beziehungen von 1866 bis zum ersten Weltkrieg. Basel-Stuttgart, 1966. Verlag von Helbing Lichtenhahn. Jelen írásom A svájci magyar emigráció szerveződése (1945-1989) c.

diplomamunkám kutatásának bevezető fejezetére épít (ELTE BTK 2020.)

² Bővebben lásd Heil Kristóf Mihály: Svájc, a kantonok szövetsége. A svájci demokrácia és a hatalommegosztás rövid története. In: Beke-Martos Judit: Összetett állammodellek és a hatalommegosztás elve. Budapest, 2022. Gondolat Kiadó, 67-82. p.

³ A kalandozó magyarok történetei a mai napig élénken élnek a svájci köztudatban. Jól példázza ezt, hogy a Schweizer Historisches Lexikonban (HLS) külön szócikk foglalkozik vele Ungarneinfälle címen. Lásd <https://hls-dhs-dss.ch/de/articles/008722/2013-01-25/>

⁴ Egyes feltevések szerint Prunwart személye azonos az I. Ottó császár által küldött hittérítővel, Brunóval. Bővebben lásd Györffy György: István király és műve. Budapest, 1977. Gondolat Kiadó, 80. p. A kalandozó magyarok emlékéért több legenda is őrzi a mai napig az alpesi országban. A régi svájci írók feljegyezték, hogy a valaisi Alpokban található Anniviers-völgyében hunok vagy magyarok telepedtek meg. A

hagyomány szerint Attila hun harcosai a catalaunumi csata után menekültek be a jól védhető szurdokba. Vannak, akik a kalandozó magyarok utódainak tekintik a ma is ott élőket. Kristó Gyula:

Magyarország története 895-1301. Budapest, 1993. Nemzeti Tankönyvkiadó, 13-15. p.

⁵ Az Árpád-ház kihalását követően Ágnes, az özvegy királynő végül 1313-ban szülőföldjén telepedett le, ahol aktív közvetítőként járt el a kantonok közötti első szerződés megkötésében. Habsburg Rudolf 1291-es halálát követően Uri, Schwyz és Unterwalde kantonok védelmi szövetséget kötöttek egymással. A svájciak ma ezt a szövetséget tekintik a svájci államszövetség alapítás pillanatának. A tizennegyedik században csatlakozott Luzern (1332), Zürich (1351), Grarus és Zug (1352), illetve Bern (1353). Majd a 15. és a 16. században tovább bővült a szövetség Fribourg és Solothurn (1481), Bázél (1499), Schaffhausen (1501) és Apenzell kantonokkal. Bővebben lásd Fahrni, Dieter: Schweizer Geschichte: ein historischer Abriss von den Anfängen bis zur Gegenwart. St. Gallen, 1994. Pro Helvetia Schweizer Kulturstiftung; Bohnenblust, Ernst: Geschichte der Schweiz. Einsiedeln, 1974. Eugen Rentsch Verlag

⁶ A kulturális hatásokon túl számos országos tisztség betöltését is befolyásolta. Ismeretes, hogy a korábbi kalocsai érsek a zsinat után sioni püspök lett, vagy a Zsigmondot a trónon követő I. Albert megkoronázása előtt

hosszabb időt töltött Svájcban. Megkerülhetetlen a Bázelen feltűnő Aeneas Sylvius, a későbbi II. Pius pápa, aki kapcsolatban állt mindazokkal a magyar humanistákkal, akik később Mátyás udvarában az új eszméket hirdették, Vitéz Jánossal, Janus Pannonius-szal. Figyelve a magyarok törökellenes erőfeszítéseit ő terjesztette el a mai napig gyakran idézett jelszót, hogy „Magyarország Európa (a kereszténység) bástyája”. Dézsényi, 1946, 27-40. p.

⁷ Majd Fribourg és Solothurn kantonok is csatlakoztak az egyezményhez. A szerződésben foglaltakról lásd: Dézsényi, 1946. 18-22. p.

⁸ Dézsényi, 1946. 18-40. p.

⁹ A svájci reformáció először Grynaeus Simon közvetítésével jutott el hazánkba, aki 1523-ig tanított Budán és jó barátságot ápolt Melanchtonnal, Luther munkatársával. Az első országos hatású magyar reformátor Dévai Bíró Mátyás tanaiban jól megfigyelhető volt Zwingli hatása, továbbá Dévai Bázelen adta ki Disputatio című munkáját. Dézsényi, 1946, 41. p.

¹⁰ Erről lásd bővebben: Dézsényi, 1946. 58-76. p.

¹¹ Dézsényi, 1946, 76-102. p.

¹² Uo. 124-139. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Üveghegy. Forrás: <http://i.ytimg.com/vi/5YUyF6kADmA/maxresdefault.jpg>